

спрямовані на саморозвиток регіонів на засадах стійкого розвитку. Базовими рамковими умовами пропонуються такі напрями державної політики: 1) створення дієвих економічних стимулів для просторового розвитку; 2) стимулювання та активізація місцевої економічної ініціативи з урахуванням принципів стійкого розвитку; 3) фінансова підтримка результативної системи менеджменту в публічному адмініструванні (фінансові стимули) для актуалізації стратегій регіонального розвитку.

По-третє – квінтесенцією такого підходу має стати конвергенція (наближення, сходження) як по вертикалі (міжсекторальних політик – стійкого розвитку, державної регіональної політики, політики регіонального розвитку), так і по горизонталі (конвергентної зони міжсекторальних політик з актуалізованими планами реалізації стратегій регіонального розвитку та концепції просторового розвитку).

Результати досліджень доводять необхідність подальшої розробки нових адаптаційних підходів у державній політиці для посилення спроможностей публічного адміністрування як об'єктивної потреби забезпечення результативної політики стійкого регіонального розвитку.

Список використаних джерел

1. **Административное** право зарубежных стран : учебник / под ред. А. Н. Козырина, М. А. Штатиной. – М. : Спарк, 2003. – 464 с.
2. **Адміністративна** процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / автор-упорядник В. П. Тимошук. – К. : Факт, 2003. – 496 с.
3. **Адміністративна** реформа в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи : монографія / за заг. ред. Н. Р. Нижник, Н. Т. Гончарук. – Д. : Монолит, 2009. – 384 с.
4. **Державне** управління : навч. посіб. / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко ; за ред. А. Ф. Мельник. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2004. – 342 с.
5. **Концепція** державної регіональної політики від 27.02.2008 : проект. – Режим доступу : www.ua.convdocs.org/docs/index-196201.
6. **Ніжнянські В.** Формування політики регіонального розвитку / В. Ніжнянські, Т. Потканські, П. Сегварі ; пер. з англ. С. Соколик, Л. Ільченко-Сюви. – К. : К.І.С., 2007. – 165 с.
7. **Про засади** державної регіональної політики : проект Закону України 2013 р. – Режим доступу : www.govfor.com/analitika/376/379.
8. **Про затвердження** Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лип. 2006 р. № 1001. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.
9. **Про Концепцію** державної регіональної політики : Указ Президента України 25 трав. 2001 р. № 341/2001 // Офіц. вісн. – 2001. – № 22.

10. **Проект** Концепції реформування публічної адміністрації в Україні / Центр політико-правових реформ. – Режим доступу : www.pravo.org.ua/files/administr/Konceptsiya_reform_publ_admin_2.doc.

11. **Сталий** розвиток суспільства : навч. посіб. / А. Садовенко, Л. Масловська, В. Серета [та ін.]. – К. : ПРООН : АМУ, 2011. – 346 с.

12. **Стратегічний** менеджмент : навч. посіб. / Г. І. Кіндрацька. – К. : Знання, 2006. – 366 с.

13. **Щодо удосконалення** державної Стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року: аналіт. зап. – Режим доступу : www.niss.gov.ua/articles/875.

14. **Commission** lays foundations to boost impact of cohesion investments after 2013. – Access mode : www.europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/1159&forma.

15. **EU Regional** policy: post-crisis reality / О. Mrinska. – Access mode : www.regionalnyaktsenty.blogspot.com/2012/02/blogpost_20.html.

Надійшла до редколегії 17.10.13

УДК 37.014.5

Віктор ШВИДУН

*Національна академія державного управління
при Президентові України*

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ПІСЛЯДИПЛОМНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА» В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТНІХ СИСТЕМ: ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Аналізуються різні підходи європейських та українських учених до трактування поняття «післядипломна педагогічна освіта» та типології такої освіти в контексті розробки понятійно-термінологічного апарату теорії педагогіки в умовах модернізації системи державного управління післядипломною педагогічною освітою.

Ключові слова: післядипломна педагогічна освіта, підвищення кваліфікації, типологія, реформування, безперервна освіта.

Виктор Швидун. Анализ понятия «последипломное педагогическое образование» в контексте интеграции образовательных систем: государственно-управленческий аспект

Анализируются разные подходы европейских и украинских ученых к трактованию понятия «последипломное педагогическое образование» и

© Швидун В. М., 2013

типології такого образования в контексте разработки понятійно-терминологического аппарата теории педагогики в условиях модернизации системы государственного управления последипломным педагогическим образованием.

Ключевые слова: последипломное педагогическое образование, повышение квалификации, типология, реформирование, непрерывное образование.

Victor Shvydun. The analysis of a concept «advanced pedagogical education» in the context of integration of educational systems: a state-administrative aspect

The different approaches of both European and Ukrainian scientists analyzes to the interpretation of «postgraduate teacher education» and typology of education in the context of the development of concepts and terminology of the theory of pedagogy in the modernization of public administration postgraduate education.

Key words: postgraduate education, training, typology, reform, continuous education.

Важливою умовою підвищення ефективності державного управління післядипломною педагогічною освітою є визначення методологічних основ функціонування даної галузі освіти в контексті інтеграційних освітніх процесів сучасності, оскільки система освіти в цілому та післядипломна педагогічна зокрема в умовах розвитку постіндустріального суспільства мають функціонувати як безпосередній генератор нових соціальних реалій, що продукують соціальні зміни.

Стосовно аналізу розвитку системи державного управління післядипломною педагогічною освітою маємо значну кількість досліджень, серед яких доцільно виокремити праці В. Вікторова, Б. Гершунського, Ж. Делора, Б. Джойс, Н. Протасової, М. Романенка, С. Синенко, К. Хоувей та інших як українських, так і зарубіжних учених. Відзначаючи значний доробок науковців у дослідження даного питання, вважаємо доцільним продовжити аналіз поняття «післядипломна педагогічна освіта».

Мета статті полягає в аналізі різних підходів учених до визначення змісту післядипломної педагогічної освіти та розробки понятійно-терминологічного апарату теорії педагогіки в умовах модернізації системи державного управління післядипломною педагогічною освітою.

У країнах Європи серед учених, що досліджують питання розвитку післядипломної освіти, не існує єдиного підходу до визначення мети, завдань та суті підвищення кваліфікації педагогічних працівників, тому поняття «післядипломна педагогічна освіта» вживається різними авторами в різних контекстах. Вважаємо доцільним, визначаючи пріоритетні напрями модернізації системи

державного управління післядипломною педагогічною освітою в Україні, проаналізувати деякі підходи до визначення даного поняття, оскільки визначена галузь освіти є унікальним соціокультурним явищем і розробка понятійно-терминологічного апарату є першочерговим завданням теорії педагогічної освіти.

Як зазначає у своєму дослідженні «Розвиток післядипломної педагогічної освіти у країнах Західної Європи (Англія, Франція, Німеччина)» С. Синенко, на території Європи частина вчених визначає післядипломну педагогічну освіту як «... багатоманітне і багатоаспектне явище, спрямоване на виконання широкого ряду пізнавальних завдань:

- модернізацію вмінь і знань учителів (без зміни їх професійної ролі);
- підготовку педагогів до нових ролей і посад;
- підвищення кваліфікації і статусу педагогів;
- зовнішнє і внутрішньошкільне обслуговування педагогічних потреб учителів;
- обслуговування безпосередньо практичних і широких освітніх потреб учителів;
- програму професійного зростання упродовж службової кар'єри вчителя;
- програми різної тривалості (від двох годин до декількох років)» [3, с. 41]

Зважаючи на багатоаспектність підходу до підвищення кваліфікації вчителів, європейські вчені виокремлюють вузьке і широке трактування даного поняття. У більшості випадків перше визначення стосується навчання людини з метою здійснення педагогічної діяльності (роботи вчителем, викладачем) та здатності адекватно реагувати на модернізацію системи освіти (оновлення навчальних програм, запровадження нових дисциплін, використання інтерактивних технологій навчання).

Широке розуміння, на яке орієнтується більшість європейських дослідників у визначенні цілей та завдань післядипломної педагогічної освіти, розглядається в контексті реалізації принципу «навчання впродовж життя», або «безперервного навчання», тобто передбачається бажання та можливість учителя продовжувати підвищувати свій професійний, методичний рівень протягом усього періоду педагогічної діяльності.

За критеріями управління, цілепокладання та підтримки післядипломної педагогічної освіти К. Хоувей, наприклад, виділяє декілька її функцій:

- «перехідну (для молодих учителів);

- оновлення школи;
- удосконалення широкого середовища (контексту);
- особистісного зростання педагога;
- неперервної формальної освіти;
- професійного розвитку;
- кар'єрного зростання» [10, с. 45 – 46] (тут і далі переклад автора. – *В. Ш.*).

Б. Джойс акцентує увагу на такій типології форм післядипломної педагогічної освіти:

- «спрямовані на безпосереднє використання у педагогічній діяльності;
- пов'язані з професійною діяльністю;
- професійно орієнтовані;
- пов'язані з професійними організаціями;
- особистісно орієнтовані» [12, с. 135].

В одній із попередніх своїх статей ми звертали увагу на наявність в європейському освітньому просторі двох тенденцій розвитку післядипломної педагогічної освіти: загальноєвропейської та національної, що обумовлює наявність різних типологій даної галузі освіти [4, с. 31 – 40]. Наприклад, на території Швеції Національним комітетом освіти визначено п'ять основних типів підвищення кваліфікації вчителів:

1) поєднання післядипломної педагогічної освіти з додипломною (поглиблення додипломної підготовки вчителя під час підвищення кваліфікації на основі отриманого ним практичного досвіду роботи);

2) локалізація змісту (організовується робота для педагогів одного або кількох навчальних закладів, груп вчителів з певного предмета, керівників навчальних закладів тощо, які мають певні специфічні потреби);

3) післядипломна педагогічна освіта на централізоване чи регіональне замовлення (переважно для проведення педагогічних досліджень різного рівня);

4) підвищення кваліфікації у зв'язку з проведенням освітніх реформ та оновленням навчальних програм;

5) організація навчання за індивідуальними потребами та на замовлення учителів [8].

Особливістю організації післядипломної педагогічної освіти на території Великобританії є проведення занять для бажаючих підвищити свою кваліфікацію на двох рівнях – внутрішньому (шкільному) та зовнішньому (учительські центри, педагогічні коледжі). При цьому в основу типології покладено такі критерії:

рушійні сили; стратегія забезпечення; локалізація; мета [6, с. 16 – 17].

Подібні відмінності в організації та функціонуванні післядипломної педагогічної освіти країн Європи, на нашу думку, пояснюються різними баченнями суті післядипломної освіти вчителів, оскільки вона розглядається переважно у двох контекстах: 1) ефективного навчання учнів; 2) забезпечення потреби вчителя з кар'єрного та професійного зростання.

Відображення даної тенденції знаходимо у визначеннях поняття «післядипломна педагогічна освіта». Так, Р. Болам, підтримуючи першу концепцію, вважає, що «... післядипломна педагогічна освіта – це діяльність щодо освіти і навчання вчителів початкової, середньої школи, а також директорів шкіл, яка здійснюється ними відповідно до базової професійної кваліфікації і спрямовується на першорядне завдання вдосконалення професійних знань, умінь і відносин для більш ефективного навчання і виховання дітей» [6, с. 17].

Джеймс пропонує іншу дефініцію: «Післядипломна педагогічна освіта – це широкий спектр заходів, за допомогою яких учителі можуть розширити особистісну освіту, розвинути власну професійну компетентність і покращити розуміння педагогічних принципів і технологій» [7, с. 15].

На нашу думку, розбіжність у даних визначеннях полягає в різному баченні місця та ролі педагога в країнах Європи:

1) вчителя-професіонала, головним завданням якого є:

- постійне вдосконалення педагогічної майстерності;
- виховання свідомого громадянина Європи;
- ефективний зв'язок навчальних програм з потребами суспільства;

2) вчителя як службовця, навчання та підвищення кваліфікації якого контролюється роботодавцем.

Компромісний варіант вирішення даної суперечності різними вченими можна здійснити різними шляхами. Ми підтримуємо пропозицію Е. Гендерсона та Д. Біллінга щодо поєднання післядипломної педагогічної освіти зі шкільною системою шляхом навчання вчителів на базі навчальних закладів з метою найбільш повного задоволення їх індивідуальних потреб [5, с. 47]. У даному контексті мова йде про безпосередню реалізацію на практиці поняття «неперервна освіта» завдяки розвитку двох її складових – індивідуального професійного зростання педагога та шкільної системи в цілому. Також учені розвивають положення про необхідність застосування міжнародних моделей розвитку системи післядипломної педагогічної освіти на основі національного досвіду та інноваційних методів.

Цікавим підходом до визначення поняття «післядипломна педагогічна освіта» є, на нашу думку, дефініція, включена до Міжнародної енциклопедії освіти, виданої в Оксфорді у 1994 р., де дана галузь освіти трактується як:

– «педагогічна освіта і підготовка вчителів, які працюють без диплома (навчання на курсах, що закінчуються видачею відповідного кваліфікаційного документа);

– післядипломна педагогічна освіта та підвищення кваліфікації вчителів з метою підвищення заробітної плати;

– післядипломна освіта для вчителів, які готуються до нових професійних ролей (наприклад, директор школи тощо);

– підвищення кваліфікації вчителів, пов'язане з оновленням навчальних програм» [9, с. 5969].

Проте останнім часом європейські вчені більше акцентують увагу на типології післядипломної педагогічної освіти, сформульованої у фінальному дослідженні тематичного проекту Організації міжнародного співробітництва і розвитку:

– «удосконалення професійних умінь усього шкільного персоналу або його групи (програми післядипломної педагогічної освіти і підготовки вчителів, що спрямовані на розвиток навчального закладу);

– удосконалення індивідуальних професійних умінь учителів (програми розвитку молодих учителів тощо);

– розширення індивідуального досвіду вчителів з метою їх кар'єрного зростання (педагогічний менеджмент);

– розвиток індивідуальних професійних знань та вмінь учителів (магістратура);

– розширення особистої або загальної освіти вчителя (магістерський курс, не пов'язаний з педагогічною діяльністю)» [11, с. 27].

В Україні післядипломна педагогічна освіта розглядається як один із пріоритетних освітніх напрямів, безпосередньо пов'язаних з перспективами розвитку освіти, оскільки вона вважається найбільш гнучкою складовою процесу фахового зростання людини. Ця галузь освіти, порівняно з базовою професійною, має певні переваги, а саме: вона є менш інерційною і здатна реагувати на швидкі соціально-економічні зміни; має безпосередній двосторонній зв'язок з практикою. Також слід ураховувати, що заклади післядипломної педагогічної освіти навчають дорослих, які вже мають відповідну вищу освіту, досвід практичної діяльності за фахом. Проте, на нашу думку, проблемою є неповнота нормативної бази стосовно освіти, тобто відсутність закону про післядипломну освіту. На даний момент

післядипломна освіта в Україні визнається окремим компонентом системи освіти, але згадка про неї є лише у ст. 10 Закону України «Про вищу освіту» [1].

Дефініції післядипломної педагогічної освіти, що є складовою частиною післядипломної освіти загалом, існує також декілька. Н. Протасова, наприклад, визначає її як «...систему навчання та розвитку фахівців з вищою освітою.., що відбувається у спеціалізованих навчальних закладах засобами самоосвіти та керується державними стандартами до фаху певних рівнів кваліфікації відповідно до вимог суспільно-економічного та науково-технічного прогресу» [2, с. 23].

В умовах продовження модернізації системи державного управління післядипломною педагогічною освітою, на нашу думку, доцільно говорити про необхідність кардинального оновлення функцій, змісту та організаційних форм системи післядипломної педагогічної освіти України через прийняття Закону України «Про післядипломну освіту» та розробку Державних стандартів післядипломної педагогічної освіти і багатоваріантних програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників, що будуть реалізовуватися через різні форми навчання – денну, очно-заочну, дистанційну, самоосвітню діяльність тощо за умови надання можливості вчителю самостійного вибору форми та місця навчання.

Водночас здійснивши поліаспектний аналіз поняття «післядипломна педагогічна освіта» та типологій даної галузі, відзначаючи значний доробок як зарубіжних, так і українських учених у розробку понятійно-термінологічного апарату теорії педагогіки, вважаємо доцільним запропонувати його авторське тлумачення: післядипломна педагогічна освіта – це складова частина системи неперервної освіти фахівців з відповідною базовою професійною кваліфікацією, що здійснюється в спеціалізованих вищих навчальних закладах на основі вільного вибору форм підвищення кваліфікації, головною метою якої є розвиток професійних компетенцій особистості для адекватного застосування інноваційних педагогічних принципів і технологій відповідно до вимог сучасності.

Таким чином, проаналізувавши поняття «післядипломна педагогічна освіта» у контексті інтеграції освітніх систем, ми дійшли певних висновків. У країнах Європи післядипломна педагогічна освіта розглядається як багатоманітне та багатоаспектне явище, що має вузьке та широке трактування. Наявність двох тенденцій розвитку післядипломної педагогічної

освіти – загальноєвропейської та національної – обумовлює наявність різних типологій даної галузі освіти та різних визначень поняття, тому в умовах модернізації системи державного управління післядипломною педагогічною освітою, зокрема зважаючи на необхідність розробки та прийняття Закону України «Про післядипломну освіту», пропонуємо авторське визначення даного поняття: післядипломна педагогічна освіта – це складова частина системи неперервної освіти фахівців з відповідною базовою професійною кваліфікацією, що здійснюється в спеціалізованих вищих навчальних закладах на основі вільного вибору форм підвищення кваліфікації, головною метою якої є розвиток професійних компетенцій особистості для адекватного застосування інноваційних педагогічних принципів і технологій відповідно до вимог сучасності.

Список використаних джерел

1. **Про вищу освіту** : Закон України від 17 січ. 2002 р. № 2984-III. – Режим доступу : www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2984-14.
2. **Протасова Н. Г.** Післядипломна освіта педагогів: зміст, структура, тенденції розвитку / Протасова Н. Г. – К. : Шкіл. світ, 1998. – 176 с.
3. **Синенко С. І.** Розвиток післядипломної педагогічної освіти в країнах Західної Європи (Англія, Франція, Німеччина) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Синенко Світлана Іванівна. – К., 2002. – 269 с.
4. **Швидун В. М.** Аналіз особливостей державного управління розвитком післядипломної педагогічної освіти країн Європи / В. М. Швидун // Держ. упр. та місц. самоврядування. – 2013. – № 2 (16). – С. 31 – 40.
5. **Billings D.** The Nature and Scope of Staff Development in Institutions of Higher Education / Billings D. ; Elton L., Simmonds K. (eds.) Staff Development in Higher Education. – L. : Society for Research into Higher Education, 1977. – 346 p.
6. **Bolam R.** Inservice Education and Training of Teachers / R. Bolam. – P. : OECD, 1982. – 108 p.
7. **Department** for Education & Employment. The English Education System: An overview of structure and policy. – L. : DEE, 1995. – 36 p.
8. **Edelfelt R.** Staff Development for School Improvement / R. Edelfelt. – London : National Center on Teaching and Learning, 1983. – 296 p.
9. **Eraut M.** Teacher Education: Inservice / M. Eraut // The International Encyclopedia of Education. Second edition. Vol. 11 / Torsten Husen, T. Neville Postlethwaite (eds.). – Elrevier Science LTD : Pergamon, 1994. – P. 5966 – 5973.
10. **Innovation** in In-service Education and Training of Teachers. Practice and Theory. – P. : OECD, 1978. – 63 p.
11. **Inservice** Training and Educational Development : An International

Survey / Hopkins D. (ed.). – London, Sydney, Dover, New Hampshire : Croom Helm, 1986. – 334 p.

12. **Joyce B. R.** Inservice Teacher Education. Report 1: Issues to face / B. R. Joyce, K. R. Howey, S. J. Yarger. – N. Y. : Syracuse University, National Dissemination Center, 1976. – 284 p.

Надійшла до редколегії 13.09.13

УДК 351.746.1:314.122.6

Олександр ОВДІН

Національна академія державного управління

при Президентові України

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЗНИЖЕННЯ СМЕРТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Розглядаються особливості смертності населення України та досліджується її роль у демографічній кризі. Аналізуються статистичні показники смертності в Україні, Росії та Європейському Союзі. Визначаються напрями мінімізації смертності.

Ключові слова: Державна служба статистики України, державне управління, державна політика, національна безпека, демографічна криза, моніторинг, поточна оцінка чисельності населення, смертність, надсмертність, структура смертності.

Александр Овдин. Направления государственной политики относительно снижения смертности населения Украины

Рассматриваются особенности смертности населения Украины и исследуется ее роль в демографическом кризисе. Анализируются статистические показатели смертности в Украине, России и Европейском Союзе. Определяются направления минимизации смертности.

Ключевые слова: Государственная служба статистики Украины, государственное управление, государственная политика, национальная безопасность, демографический кризис, мониторинг, текущая оценка численности населения, смертность, сверхсмертность, структура смертности.

Oleksander Ovdin. Directions in public policy for minimization of mortality in Ukraine

The peculiarities of mortality in Ukraine are considered. The role of mortality rate in demographic crisis are researched. The death rate in the Ukraine, Russia and European